

Towarzystwo Miłośników Andrychowa
ul. Krakowska 69
34-120 Andrychów

Inwentarz kolekcji

„RYMARSTWO”

nr: TMA-E9

dział: Ekspozyty

(ze względu na budowę Systemu Muzealnego MONA kolekcja wpisana do odrębnej Księgi Inwentarzowej)

Wstęp do Inwentarza:

I. Charakterystyka twórcy zbioru

Towarzystwo Miłośników Andrychowa zostało powołane 15 maja 1976 r., dla organizowania i popierania wszelkich zamierzeń i prac związanych z historią oraz ochroną i rozwojem kulturalnych i gospodarczych wartości miasta (decyzja nr 2/76 wydana przez Naczelnika Miasta Andrychowa Romana Czepca). Pierwszy zarząd TMA tworzyli: prezes - Jan Stworzewicz, wiceprezes - Marian Gancarczyk, sekretarz - Maria Biel, skarbnik - Antoni Buda, członkowie zarządu: Henryk Biłka, Andrzej Bubnicki, Roman Czepiec, Andrzej Fryś, Adam Gieruszczak, Irena Karmowska, Aleksander Nidecki, Włodzimierz Zieliński, Agnieszka Żurek, Sąd Koleżeński: Helena Kamińska, Helena Kilbert, Eugeniusz Ryłko, Jerzy Stworzewicz, Franciszek Wołek, Komisja Rewizyjna: Anna Brożyna, Mieczysław Górkiwicz, Janina Ryłko, Kazimierz Szczepański, Irena Włodarz. Przewodniczącym Komisji Kultury Regionu został Henryk Biłka, a Irena Karmowska objęła przewodnictwo Komisji Historyczno-Literackiej. Kolejnymi prezesami TMA po dr. Janie Stworzewiczu (1976-1980) byli: Stanisław Malinka (1980-1985), lek. med. Jacek Matlak (1985-1990), Aleksander Nidecki (1990-2004), Stanisława Seczyńska-Nadajczyk (2004-2010), Jan Zieliński (2010 - 2019), Andrzej Janus (od 2019 - nadal). Początkowo TMA nie miało własnej siedziby, skupiało się zatem na organizowaniu spotkań i dyskusji tematycznie związanych z historią i kulturą miasta i okolicy, a także upowszechnianiu wartości kulturalnych drogą wydawnictw, informacji, imprez widowiskowych. Organizowano wówczas *Andrychowskie Wieczory przy Świecach* oraz *Wieczory muzyczne*. W 1988 r. rozpoczęto też, we współpracy z Zakładowym Domem Kultury AZPB, wydawanie Biblioteczki Towarzystwa Miłośników Ziemi Andrychowskiej. W ramach serii ukazały się: *Beskidzkie strofy: Pozdrawiam ciebie beskidzka kraino i Poezja robotniczego Andrychowa* (antologia, 1988), Wiktoria Dalewska – *Na drogę życia* (1988), Wanda Malicka – *Mój zagon* (1988), Henryk Biłka – *Wiersze w Beskidach rozrzucone* (1989), Agnieszka Żurek – *O zmierzchu* (1989), *Pokojem darzyć dni świata tego. Andrychów w latach 1939-1945* (antologia, 1990). 11 listopada 1993 r. władze samorządowe miasta przyznały Towarzystwu pomieszczenia w zachodnim skrzydle pałacu Bobrowskich, w których zorganizowano Izbę

Regionalną Ziemi Andrychowskiej, której kustoszem został Aleksander Toma. W nowej siedzibie rozpoczęto organizowanie wystaw: Galeria „Pasja” (1999-2005), cykl „Moja Mała Ojczyzna” (od 2005 - nadal). Oprócz działalności wystawienniczej TMA organizuje i bierze udział w imprezach stałych i okolicznościowych: „Dni Andrychowa”, „Urodziny Andrychowa”, „Noc Muzeów”, prowadzi działalność edukacyjną (warsztaty, współpraca z Małopolskim Instytucie Kultury przy organizowaniu „Muzeobrania” 2007-2009 i opracowaniu gry edukacyjnej „Chłopska Szkoła Biznesu”), wydawniczą, organizuje kwesty na Cmentarzu Komunalnym (2001- nadal), prowadzi działania mające na celu przywracanie miejscom historycznym ich dawnego stanu oraz upamiętnianiu ludzi, którzy poprzez swoje życie i czyny sławili nasze miasto w kraju i na obczyźnie. TMA angażuje się wreszcie na rzecz współpracy z miastem partnerskim Isny im Allgau (1997- nadal).

W ramach podsumowania działalności TMA w ostatnich latach prezentujemy poniższe zestawienie:

2001 – rozpoczęcie kwesty na rzecz ratowania nagrobków na Cmentarzu Komunalnym w Andrychowie

2005 – realizacja zadań z cyklu „Moja Mała Ojczyzna” przy wsparciu UM w Andrychowie:

- wystawy traktujące o historii poszczególnych rzemiosł i historii miasta,
- jarmark andrychowski, zwyczaje i obyczaje dawnych jarmarków,
- interaktywne warsztaty tematyczne od 2005 roku dla różnych grup wiekowych dzieci i młodzieży,
- ścieżki edukacyjne „Bieg po historii Andrychowa”

2007-2009 – zorganizowanie z Małopolskim Instytutem Kultury „Muzeobrania”

2010 – projekt finansowany przez Marszałka Województwa Małopolskiego „Na tropie Solidarności Podbeskidzia – Andrychów – pamiętamy”

- opracowanie gry edukacyjnej „Chłopska Szkoła Biznesu”, I edycja Międzyszkolnego Turnieju „Chłopskiej Szkoły Biznesu o Puchar Drelicharza Andrychowa”

2011 – autorskie opracowania historyczno-dokumentacyjne nazwane „Spacerownikami” w ramach zadania publicznego Powiatowa Twórczość Artystyczna – zorganizowanie I edycji Nocy Muzeów w Izbie Regionalnej Ziemi Andrychowskiej

2012 – wystawa pt.: „3x Wieprzówka”, czyli studium przypadku lokalnej rzeki współfinansowanej ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie.

2013 – projekt wraz z wystawą i folderem dot. archiwizacji pozostałych na Andrychowszczyźnie kapliczek – przydrożnych śladów przy naszych drogach.

2014 – „*Miasto po przejściach – śladami kultury żydowskiej w Andrychowie*” – wystawa i przewodnik, finansowane ze środków Urzędu Miejskiego w Andrychowie

- Publikacja i wystawa z okazji 70 rocznicy bitwy pod Monte Cassino, finansowane ze środków UM w Andrychowie. Odświeżenie Kamienia Pamięci na Cmentarzu Komunalnym

2015 – Publikacja „*Przewodnik po Smakach Andrychowszczyzny*”, finansowana ze środków UM w Andrychowie

- Publikacja „*Spacerownik po Miejscach Pamięci w Gminie Andrychów*” – finansowana ze Środków UM w Andrychowie

- „Zamkowa Choinka Pokoleniowa” – finansowana ze środków UM w Andrychowie

2016 – „250 pytań na 250-lecie nadania praw miejskich wsi Andrychów” konkurs jubileuszowy – finansowany ze środków UM w Andrychowie

- monografia „*40 – lecie TMA*” i wystawa - finansowane ze środków UM w Andrychowie

- VII edycja Turnieju „Chłopska Szkoła Biznesu”, finansowana ze środków UM w Andrychowie
- Konferencja naukowa z okazji 40-lecia działalności Towarzystwa Miłośników Andrychowa i 250-lecia lokacji miasta Andrychowa – finansowany ze środków UM w Andrychowie
- Turystyczno-historyczna gra miejska” – finansowana ze środków UM w Andrychowie
- 2017 – „Znam swoje korzenie” – konkurs plastyczny i wystawa, promujące prowadzenie badań genealogicznych – finansowane ze środków Urzędu Miejskiego w Andrychowie
- publikacja "Kto był kim w Andrychowie" – finansowana ze środków UM w Andrychowie
- wystawa okazji 250-lecia lokacji miasta połączona z wystawą UTW „Andrychowskie ślady”
- projekt „Archiwizacja Części Zasobu Towarzystwa Miłośników Andrychowa – Etap I”, finansowany ze środków Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych
- spotkanie promocyjne „Dziennika 1939-1948” Zofii Romerowej
- zorganizowanie cyklu zwiedzania kościoła św. Macieja, we współpracy z parafią
- 2018– wystawa ”Drogi mieszkańców Ziemi Andrychowskiej do niepodległości”, połączona z promocją publikacji, finansowane ze środków UM w Andrychowie
- projekt „Archiwizacja Części Zasobu Towarzystwa Miłośników Andrychowa – Etap II” finansowany ze środków Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych
- zainicjowanie internetowego plebiscytu na zasłużoną andrychowiankę
- 2019 – zainicjowanie jarmarków staroci, odbywających się cyklicznie przed pałacem Bobrowskich
- spotkanie upamiętniające 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej
- projekt „Archiwizacja Części Zasobu Towarzystwa Miłośników Andrychowa – Etap III” finansowany ze środków Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych
- 2020 rok – wystawa „Andrychów, andrychowianie 1939 – 1945

II. Dzieje kolekcji i Izby Regionalnej Ziemi Andrychowskiej

Pod koniec lat osiemdziesiątych restrukturyzujące się andrychowskie zakłady pracy zaczęły likwidować przyfabryczne izby pamięci – trzeba było podjąć szybkie działania, aby pamiątki związane z dziejami regionu nie uległy zniszczeniu. Rozpoczęto poszukiwania stałego lokum dla samego Towarzystwa, zarazem służącego do ekspozycji muzealnych. 10 listopada 1993 r. władze samorządowe miasta przyznały Towarzystwu pomieszczenia w zachodnim skrzydle pałacu Bobrowskich – i tak narodziła się Izba Regionalna TMA, a Towarzystwo uzyskało siedzibę. Wystrój, plansze, napisy opracował i wykonał Aleksander Toma – pierwszy kustosz Izby. Początek zbiorów stanowiły znikome pozostałości eksponatów z dawnego muzeum, otwartego w 1967 r. z okazji 200-lecia nadania Andrychowowi praw miejskich. Mieściło się ono na piętrze kamienicy dawnego sądu grodzkiego i działało krótko, bowiem wkrótce budynek został przeznaczony na siedzibę Komendy Miejskiej Policji. Zbiory, kilkakrotnie przenoszone z miejsca na miejsce, w dużej mierze uległy rozproszению bądź zniszczeniu. Zdecydowana większość tego, co obecnie można oglądać w Izbie, zawdzięczamy bezinteresownej ofiarności mieszkańców Gminy Andrychów, którzy przekazują przedmioty i dokumenty stanowiące ogromną wartość historyczną i pamiątkarską. Również członkowie TMA zdobywają wartościowe eksponaty, nierzadko kupując za własne pieniądze. Początkowo Izba dysponowała dwoma pomieszczeniami wystawienniczymi. Trudno było w nich eksponować powiększającą się kolekcję. Na szczęście w kolejnych latach powierzchnia

wystawiennicza znacznie się powiększyła. W 2000 r. dysponowano już 5 pomieszczeniami, w których zorganizowano: Salę Historyczną, Salę Przemysłu Włókienniczego, Salę Przemysłu Metalowego, Salę Kultury i Rzemiosła oraz salę wystawową Galerii „Pasja” (działającej w latach 1999-2005).

W roku 2005 TMA podpisało umowę z Zakładem Karnym w Wadowicach, na podstawie której wytypowani więźniowie w ramach resocjalizacji przeprowadzili nieodpłatnie remont kilku sal Izby. W tym też roku wyremontowali dwie sale (dawny magazyn żywności oraz kuchnię) przekazane Towarzystwu przez władze miejskie. W czasie prac odkryto dawne przejście z istniejącej już Sali Historycznej do dawnego magazynu żywności przedszkola nr 1. W styczniu 2006 r. nastąpiło uroczyste otwarcie odnowionej Sali Oświaty i zrekonstruowanej Kuchni. Podczas remontu kolejnej sali z pomocą przyszła dyrekcja Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Andrychowie, delegując instruktora nauki zawodu oraz uczniów I i II klasy szkoły zawodowej w zawodzie murarz-tylnik. Rozebrali oni sztucznie postawioną ścianę w największym pomieszczeniu Izby, przywracając w ten sposób pierwotny wygląd pomieszczeń pałacowych. Dalsze prace dokończyli już więźniowie przy okazji usuwając drzwi w korytarzu, dzięki czemu powstała dodatkowa przestrzeń wystawiennicza. W 2007 r. wykonali również pomysłowe regały, postumenty i gabloty do „kącików”, w których znajdują się eksponaty związane z rzemiosłem: szewskim, krawieckim, stolarskim, kowalskim i kołodziejskim. Pomalowali okna w pomieszczeniach zajmowanych przez Izbę. W trakcie prowadzenia tychże remontów szczególnie zaangażowali się członkowie TMA: Stanisława Seczyńska-Nadajczyk, Maria Pytel-Skrzypiec, Tadeusz Mikołajko i Józef Misiek.

Aktualnie Izba zajmuje 6 sal wystawowych, w których można oglądać eksponaty ukazujące historię rozwoju naszej Małej Ojczyzny. Są to: Kuchnia (miejsce stałej ekspozycji i okazjonalnych spotkań), Sala Szkolnictwa i Oświaty, Sala Historyczna, I Sala Rzemiosł (garncarstwa, szewstwa i krawiectwa), Sala Rzemiosła Tkackiego, II Sala Rzemiosł (kowalskiego, rymarskiego, kołodziejskiego, stolarskiego oraz wystawa eksponatów „Wyszło z użycia za naszego życia”), hol (miejsce prezentacji obrazów i zdjęć starego Andrychowa oraz innych pamiątek). W holu znajdują się również prace twórców nieprofesjonalnych z Grupy „My”, przekazane w 2004r. przez Miejski Dom Kultury (pozostałość istniejącej tam „Galerii nad schodami”).

Materiały nie posiadały środka ewidencyjnego i nie były uporządkowane. Prace nad zbiorem zrealizowano w ramach zadania „Inwentaryzacja zasobu Izby Regionalnej Ziemi Andrychowskiej” dofinansowany ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „EtnoPolska”.

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Dofinansowano ze środków
Narodowego Centrum Kultury
w ramach programu
„EtnoPolska 2020”

III. Charakterystyka i zawartość kolekcji

Tytuł: Rymarstwo

Granice chronologiczne: XX w.

Granice terytorialne: Polska

Rozmiar po uporządkowaniu: jedna jednostka; 6 eksponatów od nr TMA-E9-1 do nr TMA-E9-6

IV. Bibliografia

Malinowski S., Piotrowski P., *Ręczne szycie rymarskie*, Wydawnictwo Przemysłu Lekkiego i Spożywczego, Warszawa 1954

Pokropek M., *Etnografia. Materialna kultura ludowa Polski na tle porównawczym*, PWN, Warszawa 2019

Pomiędzy przeszłością a przyszłością. 40 lat działalności Towarzystwa Miłośników Andrychowa, prac. M. Biel-Pająkowa, T. Putek, M. Pytel-Skrzypiec, D. Rusin, M. Przybyłowicz, S. Seczyńska-Nadajczyk, A. Fryś, Andrychów 2016.

Skuza A. Z., *Ginące zawody w Polsce*, Muza SA, Warszawa 2006.

Rerutkiewicz J., Tobiszewski A., *Rymarstwo*, Wydawnictwo Przemysłu Lekkiego i Spożywczego, Warszawa 1959.

TMA-E9RYMARSTWO. KSIĘGA INWENTARZOWA

1. TMA-E9-1

sala rzeźni III

Twórca nieznany; gmina Andrychów miejsce znalezienia

Chom to do zaprzęgu

Część uprzęży w kształcie drewnianego kablonka. Na miękkim podkładzie, wkładana na szyję koniom podługowym. Ozdobione w części górnej czerwonymi wypustkami i błyszczącymi okuciami. Wykonany z drewna, skóry i metalu.

Wł. Izba Regionalna Ziemi Andrychowskiej, Towarzystwo Miłośników Andrychowa, 34-120 Andrychów, ul. Krakowska 69

datowanie

wymiary długość 78 cm; szerokość 46 cm; wysokość 13 cm

technika rymarstwo

tworzywo drewno, skóra, metal

2. TMA-E9-2

sala rzeźni III

Twórca nieznany; gmina Andrychów miejsce znalezienia

Chom to do zaprzęgu

Część uprzęży w kształcie drewnianego kablonka. Na miękkim podkładzie, wkładana na szyję koniom podługowym. Ozdobione w części górnej metalowymi okuciami i nitami. Wykonany z drewna, skóry i metalu.

Wł. Izba Regionalna Ziemi Andrychowskiej, Towarzystwo Miłośników Andrychowa, 34-120 Andrychów, ul. Krakowska 69

datowanie

wymiary długość 71 cm; szerokość 40 cm; wysokość 13,5 cm

technika rymarstwo

tworzywo drewno, skóra, metal

3. TMA-E9-3

sala rzeźni III

Twórca nieznany; gmina Andrychów miejsce znalezienia

Chom to do zaprzęgu dla kuczka

Część uprzęży w kształcie drewnianego kablonka na miękkim podkładzie, wkładana na szyję kuczkom. Na tkaninie podkładu przyczepiona mała ozdoba z czerwonego sukna w kształcie gwiazdki. Do choma przyczepione długie pasy. Wykonany z drewna, skóry i metalu.

Wł. Izba Regionalna Ziemi Andrychowskiej, Towarzystwo Miłośników Andrychowa, 34-120 Andrychów, ul. Krakowska 69

datowanie

wymiary długość 50 cm; szerokość 32 cm; wysokość 11,5 cm

technika rymarstwo

tworzywo drewno, skóra, metal

4. TMA-E9-4

sala rzeźni III

Twórca nieznany; gmina Andrychów miejsce znalezienia

Element uprzęży - napiernik

Część uprzęży w kształcie elipsy, składający się z elementów metalowych i rzemienia. Wykonany z metalu i skóry.

Wł. Izba Regionalna Ziemi Andrychowskiej, Towarzystwo Miłośników Andrychowa, 34-120 Andrychów, ul. Krakowska 69

datowanie

wymiary długość 45 cm; szerokość 18 cm; wysokość 15 cm

technika rymarstwo

tworzywo skóra, metal

TMA-E9RYMARSTWO. KSIĘGA INWENTARZOWA

5. TMA-E95

sala rzemioł III

Twórca nieznany; gmina Andrychów miejsce znalezienia

Kobyłka rymarska

Urządzenie umieszczone na ławie, wykonane z desek w kształcie litery A, w poprzek których poprowadzona jest rura z elementem dociskowym. Bardzo dobry.

wł. Izba Regionalna Ziemi Andrychowskiej, Towarzystwo Miłośników Andrychowa, 34-120 Andrychów, ul. Krakowska 69

datowanie

wymiary długość 81,5 cm; szerokość 25 cm; wysokość 80 cm

technika wyrób rzemieślniczy, stolarstwo

tworzywo drewno, metal

6. TMA-E96

sala rzemioł III

Twórca nieznany; gmina Andrychów miejsce znalezienia

Jarżmo kleszczowe

Rodzaj uprzęży dla bydła roboczego lub koni, nakładana na szyję, składająca się z 2 kleszczyń drewnianych połączonych na górze rzemiennym paskiem, na dole metalowym zapinaczem. Rękojeści drewniane przyczepione między innymi skórzane, wypchane podkłady. Bardzo dobry.

wł. Izba Regionalna Ziemi Andrychowskiej, Towarzystwo Miłośników Andrychowa, 34-120 Andrychów, ul. Krakowska 69

datowanie

wymiary długość 75 cm; szerokość 36 cm; wysokość 15 cm

technika wyrób rzemieślniczy, rymarstwo

tworzywo drewno, metal, skóra

